

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-340-22>

УДК 3.073.52(062.551)

ТАНЦІЮРА Денис

Відкритий міжнародний університет розвитку людини «УКРАЇНА»

<https://orcid.org/0009-0003-9180-6367>

e-mail: denstantsiura@me.com

СУЧАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ НЕФІНАНСОВОЮ ЗВІТНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті проаналізовано сучасні вітчизняні наукові дослідження нефінансової звітності підприємств. Обґрунтовано необхідність додаткової розробки даної проблематики в контексті запровадження нової світоглядної парадигми, передбаченої Стратегією сталого розвитку України до 2030 року, підвищення ролі держави у реалізації стратегічних цілей. Визначено, що найбільша кількість досліджень належить представникам економічних, соціальних наук, бухгалтерського обліку чи суміжних дисциплін, а системні дослідження ролі та впливу держави на процеси управління нефінансовою звітністю практично відсутні. Вказується на тенденцію зростання ролі державного управління у формуванні нормативно-правової бази щодо запровадження стратегії у площину національного права, а також у стимулюванні підприємств щодо впровадження практик сталого розвитку. Наголошено на необхідності вирішення конкретних питань законотворчої діяльності, зокрема, оптимізації корпоративної сфери освіти, підготовки професійних фахівців тощо. Окреслено основні тенденції та перспективи державного управління нефінансовою звітністю як з точки зору правового регулювання, так і з позицій формування механізмів стимулювання та підтримки бізнесу.

Ключові слова: державне управління, інтегрована звітність, корпоративна звітність, нефінансова звітність підприємств, стратегія сталого розвитку, Європейські стандарти звітності зі сталого розвитку.

TANTSIURA Denys

Open International University of Human Development "Ukraine"

CURRENT RESEARCH ON PUBLIC MANAGEMENT OF NON-FINANCIAL REPORTING OF ENTERPRISES: TRENDS AND PROSPECTS

The article discusses the challenges of public administration regarding non-financial reporting for enterprises in Ukraine, particularly in light of the country's integration into the European legal framework and the implementation of the Sustainable Development Concept. It examines various organizational, managerial, and legal aspects of regulating non-financial reporting, specifically focusing on Ukraine's adoption of the EU Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) and its influence on the establishment of reporting standards within the national business environment.

The article analyzes different scientific perspectives on the definition and historical development of non-financial reporting, as well as its key implementation principles. It notes that domestic research primarily emphasizes the economic, accounting, and social dimensions of non-financial reporting, while the aspect of public administration in this area is still underexplored. The theoretical foundation of this study draws on the work of domestic scholars who have investigated the historical evolution of non-financial reporting, its theoretical and practical principles, as well as its essence and content. The study also focuses on the development of methodological tools and identifying effective measures for implementation.

The article highlights that the increasing interest among researchers in this topic stems from rapid changes in the socio-political landscape of the country and global economic trends. These changes necessitate the organization of existing scientific knowledge and a reevaluation of both non-financial reporting as a phenomenon and the state's role in its practical implementation.

The necessity of improving public administration efficiency in the processes of collecting, systematizing, and disclosing non-financial information is thoroughly established. The article emphasizes the importance of implementing digital platforms to automate reporting and aligning Ukrainian legislation with European standards.

It identifies five key trends and prospects for enhancing public administration in non-financial reporting: a) adapting legislation to EU requirements, b) strengthening state control, c) digitalization and automation of reporting, d) expanding ESG (Environmental, Social, and Governance) regulation practices, and e) increasing the role of the state in promoting non-financial reporting.

The research findings underscore the growing significance of public administration in implementing sustainable development standards, which will enhance business transparency, facilitate Ukraine's integration into the international market, and ensure sustainable economic development.

Keywords: public administration, integrated reporting, corporate reporting, non-financial reporting of enterprises, sustainable development strategy, European Sustainable Development Reporting Standards

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У 2019 році Указом Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [1] було визначено коло завдань, пов'язаних із цілями сталого розвитку економіки громадянського суспільства і держави для досягнення зростання рівня та якості життя населення, додержання конституційних прав і свобод людини і громадянина. У цьому контексті прийняття Україною Європейських стандартів звітності зі сталого розвитку (ESRS)[2], актуалізувало важливе питання: розширення кола компаній, які зобов'язані звітувати про екологічні, соціальні та управлінські фактори і, загалом, забезпечити послідовне та прозоре звітування про соціальні та екологічні впливи.

У цьому контексті особливої ролі набуває питання ролі держави в управлінні корпоративної звітності, оскільки Директива зобов'язує компанії звітувати про низку важливих питань, пов'язаних з екологічними, соціальними аспектами та аспектами управління (ESG). Ці вимоги охоплюють інформацію про вплив компанії на довкілля, права людини, соціальні питання та управління. А це, у свою чергу, передбачає оптимізацію державного впливу на діяльність корпоративного сектора та визначення ключових тенденцій та перспектив його розвитку.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретичну основу дослідження склали наукові праці вітчизняних науковців, які приділяли увагу дослідженню історичних аспектів становлення та розвитку нефінансової звітності, теоретико-практичним засадам її формування, визначення сутності та змісту, методології та інструментам впровадження тощо. Зокрема, можна виділити роботи таких фахівців як М.Саприкіна, Л.Слюсарєва, О.Гриценко, К.Безверхий, О.Лугова, С.Легенчук, О.Павелко, Н.Гарапко, О.Очеретяна, В.Гринь, Р.Зварич, М.Курбета та ін.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Слід відзначити, що у сучасній науці наявні розбіжності щодо розуміння самої нефінансової звітності, а наукові погляди щодо її провадження та реалізації є поширеними і сформовані, в основному, в контексті економічної діяльності корпорацій. Це пояснюється тим, що корпоративна звітність не була включена до обов'язкових видів діяльності підприємств. А отже, не потребувала й контролю з боку держави, покладаючи відповідальність за її дотримання виключно на самі підприємства.

Однак, стрімкі зміни у суспільно-політичному житті країни та глобальні економічні тенденції вимагають упорядкування наукових знань та поглядів на дану проблематику і передбачають необхідність переосмислення як самого явища нефінансової звітності, так і ролі держави в її впровадженні та забезпеченні на майбутнє. На підставі цього пропонується дослідити стан наукової розробки даної проблематики та визначити ключові тенденції і перспективи її розвитку в Україні, що дозволить доповнити уявлення про роль і місце держави в контексті реалізації Стратегії сталого розвитку.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета статті – проаналізувати стан дослідження проблематики державного управління нефінансовою звітністю та окреслити його ключові тенденції та перспективи.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Складність сучасного етапу розвитку корпоративної звітності, зокрема в контексті екологічних та соціальних питань, пов'язана з відсутністю сформованої культури звітності у вітчизняному бізнес-просторі. А зважаючи на невелику кількість компаній, які були задіяні у даній звітності, можна констатувати й відсутність відповідного сталого досвіду щодо методології підготовки та проведення такого звітування. Однак, звертаючись до вітчизняних наукових пошуків, можна знайти широкий перелік робіт, присвячених теоретико-практичним засадам формування інтегрованої звітності як різновиду нефінансової корпоративної звітності. Мова йде про таких фахівців як М.Саприкіна, Л.Слюсарєва, О.Гриценко, К.Безверхий, С.Легенчук, О.Павелко, Н.Гарапко, О.Очеретяна, В.Гринь та ін. Однак, хоча й зазначені автори торкалися питання сутності та складу інтегрованої звітності, але фактично відсутні сформовані наукові погляди щодо ролі держави в управлінні та регулюванні корпоративною звітністю.

Зазначимо, що поняття нефінансової звітності застосовувалося переважно в контексті інтегрованої корпоративної звітності, яка активно використовувалася в науковому дискурсі протягом останнього десятиліття. Це було пов'язано із створенням Комітету з Міжнародної інтегрованої звітності та затвердженням першої версії Міжнародного Стандарту інтегрованої звітності – Міжнародної структури інтегрованої звітності у 2013 році.[3] Трансформація корпоративної звітності підвищила значення нефінансових аспектів формування вартості компаній і вплинула на зростання ефективності діяльності компаній та посилення вимог щодо її регулювання. З часом звітність зі сталого розвитку отримала статус основної форми корпоративної звітності. А поняття інтегрованої корпоративної звітності стало найбільш поширеним для характеристики звітування зі сталого розвитку в контексті поєднання її ключових складових: економічної, екологічної та соціальної. Тобто фінансової і нефінансової.

Примітно, що довгий час існувало більше десяти різних видів та форматів звітності, направлених на дотримання вимог принципів сталого розвитку. Вони задовольняли окремі напрями інформаційних потреб, але не давали можливості отримати системне уявлення про сталий розвиток підприємства. І саме впровадження інтегрованої звітності дозволило об'єднати ключові показники звітної діяльності в більш цілісну систему. А це, в свою чергу, було покликано спростити оцінку ефективності інвестицій у корпоративний сектор. Однак, прийняття у 2022 році нової Директиви ЄС про корпоративну звітність зі сталого розвитку (надалі — Директива) [2] стало новою віхою як у процесі вдосконалення звітної діяльності підприємств та ролі держави, так і у розумінні самого явища корпоративної звітності. А отже, обумовило

потребу у додаткових наукових пошуках щодо формулювання сучасних вимог до бізнесу та відповідних заходів державного регулювання.

Питання результативності державної політики як одного з ключових показників інтегрованої звітності, порівняльна характеристика аудиту фінансової та нефінансової звітності, а також види аудиту, який може використовувати держава з метою забезпечення стійкого і довготривалого соціального розвитку глибоко висвітлюється у спільному дослідженні авторського колективу під редакцією Р.Костирко. У цьому контексті автори акцентують, що саме соціальний аудит може застосовуватися як інструмент для налагодження повноцінного діалогу та співпраці між державою, бізнесом та інститутами громадянського суспільства. Також авторам вдалося викласти системний погляд на інтегровану звітність з точки зору інструментального та організаційно-методичного підходу, запропонувати систему показників інтегрованої звітності та визначити критерії оцінки їх змісту та якості.[4, с. 212].

Окремих аспектам соціальної та екологічної відповідальності (у тому числі в умовах кризових станів) присвячені роботи М.Курбета, С.Король, Р.Зварича, Р.Курінька, І.Стойко та ін. Так, наприклад, особливості екологічних аспектів соціальної відповідальності на прикладі підприємств торгівлі та їх відображення в звітності висвітлив М.Курбета.[5]

Р.Курінько відзначив актуальність подальшого розвитку соціальної відповідальності з огляду низької мотиваційні чинники та повільний процес вибору й прийняття певного патерну соціально відповідального бізнесу, що потребує передовсім всебічного порівняльного аналізу досвіду імплементації соціально відповідального бізнесу в різних країнах в залежності від соціально-культурного та історичного контексту і локальних ситуативних, темпоральних умов становлення бізнесу в ході розвитку ринкових відносин на теренах України.[6, с. 4]

Окремо відзначимо й дослідження Р.Зварича, який здійснив обґрунтування підходів та етапів становлення соціальної відповідальності бізнесу, оцінки розвитку бізнесу в кризових умовах виконання цілей сталого розвитку, зокрема, в умовах пандемії та війни. Також автор визначив макроекономічні проблеми та перешкоди міжнародного корпоративного управління і напрацювання заходів системного вдосконалення соціальної відповідальності суб'єктів господарювання.[7].

Інші автори зосередили увагу на виявленні проблемних аспектів формування інтегрованої звітності підприємств та науковому обґрунтуванню методологічних досліджень щодо їх вирішення в умовах відсутності уніфікованих підходів до визначення показників інтегрованої звітності. Зокрема, мова йде про особливості організаційних аспектів формування інтегрованої звітності, її впровадження в облікову систему підприємств, значення структури капіталу, контроль, автоматизацію та використання інформаційних технологій у процесі формування звітності. [8].

Питання розвитку методологічних основ формування інтегрованої звітності та загалом стратегії управлінського обліку знайшло відображення у дисертаційному дослідженні Єршової Н.Ю. [9].

Науково-методологічні засади обліково-аналітичного та фінансово-інвестиційного забезпечення сталого розвитку суб'єктів господарювання лягли в основу комплексної теми дослідження колективу авторів під керівництвом Сокола О. Так, автори відзначають, що звітність звісно дає інформацію для аналізу та майбутнього прогнозування або планування, але останнє все більше набирає актуальності за сучасних умов ведення обліку в Україні. Зараз це стосується великих і середніх підприємств, які обов'язково повинні формувати та оприлюднювати звітність про управління (інтегровану звітність). З іншого боку, саме екологічні і соціальні витрати і є основними у забезпеченні сталого розвитку та дають базу для формування звітності про сталий розвиток, інтегровану звітність тощо.

Також у роботі розкривається взаємозв'язок між корпоративною соціальною відповідальністю і корпоративними фінансовими показниками та необхідність удосконалення методик використання інформації про корпоративну нефінансову відповідальність з метою підвищення якості оцінки цінності або доданої вартості підприємств, висвітлюються два існуючих наукових напрямлення по оцінці показників цінності тощо [10, с. 251].

У наукових працях досить широко висвітлено питання еволюції інтегрованої звітності. Зокрема, розвиток інтегрованих систем звітності, їх узгодження з цілями фінансової стабільності та сталого розвитку, їхній вплив на прозорість і підзвітність, а також просування цілісного створення цінності та формування практик корпоративної звітності стали предметом наукового інтересу Ю.Серпенінової. Автор обґрунтувала основні етапи історичного генезису інтегрованої звітності за ключовими подіями. [11].

Аналіз наукових досліджень свідчить про те, що увага авторів до проблематики нефінансової корпоративної звітності зосереджувалася переважно на питаннях її становлення та розвитку, методології застосування, особливостях формування окремих видів звітності, а також на її впливі на фінансову привабливість підприємств як у контексті економічного розвитку, так і з огляду на перспективи міжнародної конкурентоспроможності компаній. При цьому найбільша кількість досліджень належить представникам економічних, соціологічних наук, бухгалтерського обліку та суміжних дисциплін.

Водночас спостерігається майже повна відсутність системних досліджень, присвячених ролі та впливу держави на процеси управління нефінансовою звітністю. З огляду на прийняті Україною зобов'язання щодо реалізації Концепції сталого розвитку, саме питання державного регулювання та механізмів управління

цією сферою мають набути пріоритетного значення у наукових дослідженнях. Це обумовлено необхідністю поступового впровадження корпоративної звітності, адаптації вітчизняного законодавства, забезпечення контролю за його виконанням і дотриманням стандартів корпоративної звітності на всіх рівнях.

Беручи до уваги зазначене, а також зважаючи на ініціативи бізнес сектору, а також вимоги, що постають перед Україною у напрямі посилення інвестиційної привабливості можна виокремити основні тенденції та перспективи державного управління нефінансовою звітністю в Україні. Наш погляд, наступні аспекти мають стати предметом наукових досліджень представників галузі державного управління у найближчій перспективі.

1. Впровадження та адаптація законодавства у відповідності до європейських вимог.

Україна продовжує впроваджувати європейські стандарти нефінансової звітності, зокрема вимоги Директиви Євросоюзу. Це передбачає удосконалення національної нормативно-правової бази та гармонізацію стандартів звітності відповідно до міжнародних практик, зокрема щодо розкриття інформації про сталий розвиток, екологічні, соціальні та управлінські аспекти для забезпечення прозорості у сфері сталого розвитку. Важливо врахувати те, що нефінансові звіти мають не тільки відповідати міжнародним принципам та стандартам, але й одночасно враховувати специфіку українських підприємств.

2. Посилення контролю та відповідальності бізнесу

Однією з важливих перспектив є запровадження державного моніторингу за поданням нефінансової звітності, зокрема через створення спеціальних регуляторних органів або делегування цих функцій існуючим структурам. У зв'язку із чим можна передбачити впровадження відповідних санкцій за порушення вимог до розкриття нефінансових даних.

3. Цифровізація та автоматизація звітності

Виконання підприємствами взятих на себе зобов'язань щодо умов сталого розвитку сприятиме створення державою єдиних реєстрів або платформ для подання нефінансової звітності в електронному форматі. Це дозволить не тільки автоматизувати процес збору, перевірки та аналізу даних, але й знизити адміністративне навантаження на бізнес. Це, у свою чергу, сприятиме стандартизації та підвищенню якості змісту та структури нефінансових звітів, які мають відповідати міжнародним стандартам.

4. Розширення практик ESG-регулювання

Все більшого значення у процесі державного управління та регулювання корпоративної діяльності набувають нефінансові показники: екологічні, управлінські, соціальні. Ця тенденція дає можливість передбачити запровадження додаткових економічних стимулів для компаній, які дотримуються принципів сталого розвитку та прозорого управління.

5. Посилення впливу та зростання ролі держави у впровадженні нефінансової звітності

Важливою передумовою ефективної реалізації цілей сталого розвитку є зміцнення державних чинників впливу, зокрема, через розвиток механізмів стимулювання та підтримки бізнесу. Наприклад, перспективним є впровадження відповідних освітніх програм, тренінгів та консультацій щодо складання нефінансової звітності тощо. Також можлива державна підтримка в залученні інвестицій для компаній, які відповідають критеріям сталого розвитку та ін.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

У питаннях визначення ефективності та результативності бізнесу посилюється значення нефінансової відповідальності, яка дозволяє врахувати питання екологічних та соціальних чинників, які є важливим елементом для досягнення цілей сталого розвитку держави на найближче десятиліття. Явище нефінансової корпоративної відповідальності, хоча й має значне поширення та історичний досвід у багатьох європейських країнах, залишається відносно новим і малозрозумілим для України. Це зумовлено відсутністю чітко визначених стандартів і механізмів, що регулюють його впровадження та використання, особливо в контексті державного управління.

Не зважаючи на значний масив наукових досліджень, нефінансова звітність й досі залишається предметом розгляду, переважно, фахівців економічної, соціологічної сфери, бухгалтерського обліку та суміжних дисциплін. Однак, перспективи реалізації цілей сталого розвитку вимагають значного розширення наукового інтересу до нефінансової звітності як інструменту підвищення прозорості та відповідальності бізнесу. Це пов'язано із виникненням питань законотворчої діяльності, оптимізації корпоративної сфери, освіти та підготовки професійних фахівців тощо.

Серед основних тенденцій та перспектив державного управління нефінансовою звітністю в Україні можна визначити наступні: впровадження та адаптація законодавства у відповідності до європейських вимог; посилення контролю та відповідальності бізнесу; цифровізація та автоматизація звітності; **розширення практик ESG-регулювання**; посилення впливу та зростання ролі держави у впровадженні нефінансової звітності.

Усе це, загалом, підкреслює стрімке зростання ролі державного управління у формуванні нормативно-правової бази та стимулюванні підприємств до впровадження практик сталого розвитку, що

забезпечити дотримання міжнародних стандартів і сприятиме підвищенню прозорості українського бізнесу, інтеграції у глобальні ринки та стійкому економічному розвитку країни.

Література

1. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : указ Президента України від 30 верес. 2019 р. № 722/2019. Верховна Рада України : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.
2. Directive (EU) 2022/2464 of the European Parliament and of the Council amending Regulation (EU) No 537/2014, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Directive 2013/34/EU, as regards corporate sustainability reporting of 14 December 2022. EUR-Lex. Access to European Union law. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022L2464&qid=1734698896151>.
3. IFRS for SMEs 2013 Proposed Amendments. EFRAG. URL: <https://www.efrag.org/en/projects/ifrs-for-smes-2013-proposed-amendments/concluded/>.
4. Інтегрована корпоративна звітність : навч. посіб. / Р. О. Костирко, Л. А. Костирко, О. Е. Лубенченко, Е. В. Чернудубова. [2-ге вид., перероб. і допов.]. Северодонецьк : СХУ ім. В. Даля, 2020. 304 с.
5. Курбет М., Король С. Аналіз екологічних аспектів соціальної відповідальності підприємств торгівлі та їх відображення в звітності. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. 2023. Т. 1 (48). С. 206–217.
6. Куринько Р. М. Особливості становлення соціально відповідального бізнесу в Україні : дис. ... канд. соціол. наук : 22.00.04. Київ, 2021. 193 с.
7. Соціальна відповідальність бізнесу як інструмент міжнародного корпоративного менеджменту в умовах кризи / Р. Зварич, В. Гомотюк, І. Рівіліс [та ін.]. Вісник економіки. 2022. № 2. С. 142–156.
8. Янчева Л. М., Крутова А. С., Нестеренко О. О. Інтегрована звітність : навч. посіб. Харків : ХДУХТ, 2020. 290 с.
9. Єршова Н. Ю. Стратегічний управлінський облік в інноваційній економіці/ дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.09. Київ, 2019. 541 с.
10. Науково-методологічні засади обліково-аналітичного та фінансово-інвестиційного забезпечення сталого розвитку суб'єктів господарювання : кол. монографія присвячена 25-річчю кафедри обліку і оподаткування / за заг. ред. д-ра екон. наук, доц. О. Г. Сокола. Мелітополь : Колор Принт, 2020. 268 с.
11. Серпенінова Ю. Історичний генезис інтегрованої звітності. Вісник економіки. 2022. Вип. 1. С. 130–142. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.01.130>. URL: <https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/htneu/article/download/1321/1425&ved=2ahUKEwjo1K6s5JGMAxVACRAIHeTRFIEQFnoECCYQAQ&usg=AOvVaw1tj8EIfNXI9mKJ5fq0GgGz>.

References

1. Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku : ukaz Prezydenta Ukrainy vid 30 veres. 2019 r. № 722/2019. Verkhovna Rada Ukrainy : [sait]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.
2. Directive (EU) 2022/2464 of the European Parliament and of the Council amending Regulation (EU) No 537/2014, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Directive 2013/34/EU, as regards corporate sustainability reporting of 14 December 2022. EUR-Lex. Access to European Union law. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022L2464&qid=1734698896151>.
3. IFRS for SMEs 2013 Proposed Amendments. EFRAG. URL: <https://www.efrag.org/en/projects/ifrs-for-smes-2013-proposed-amendments/concluded/>.
4. Intehrovana korporatyvna zvitnist : navch. posib. / R. O. Kostyrko, L. A. Kostyrko, O. E. Lubenchenko, E. V. Chernodubova. [2-he vyd., pererob. i dopov.]. Sievierodonetsk : SNU im. V. Dalia, 2020. 304 s.
5. Kurbet M., Korol S. Analiz ekolohichnykh aspektiv sotsialnoi vidpovidalnosti pidpryiemstv torhivli ta yikh vidobrazhennia v zvitnosti. Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky : zb. nauk. prats. 2023. T. 1 (48). S. 206–217.
6. Kurinko R. M. Osoblyvosti stanovlennia sotsialno vidpovidalnoho biznesu v Ukraini : dys. ... kand. sotsiol. nauk : 22.00.04. Kyiv, 2021. 193 s.
7. Sotsialna vidpovidalnist biznesu yak instrument mizhnarodnoho korporatyvnoho menezhmentu v umovakh kryzy / R. Zvarych, V. Homotiuk, I. Rivilis [ta in.]. Visnyk ekonomiky. 2022. № 2. C. 142–156.
8. Yancheva L. M., Krutova A. S., Nesterenko O. O. Intehrovana zvitnist : navch. posib. Kharkiv : KhDUKhT, 2020. 290 s.
9. Yershova N. Yu. Stratehichniy upravlinskyi oblik v innovatsiinii ekonomitsi/ dys. ... d-ra ekon. nauk : 08.00.09. Kyiv, 2019. 541 s.
10. Naukovo-metodolohichni zasady oblikovo-analitychnoho ta finansovo- investytsiynoho zabezpechennia staloho rozvytku subiektiv hospodariuvannia : kol. monohrafiia prysviachena 25-richchiu kafedry obliku i opodatkuvannia / za zah. red. d-ra ekon. nauk, dots. O. H. Sokola. Melitopol : Kolor Prynt, 2020. 268 s.
11. Serpeninova Yu. Istorychnyy henezys intehrovanoi zvitnosti. Visnyk ekonomiky. 2022. Vyp. 1. S. 130–142. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.01.130>. URL: <https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/htneu/article/download/1321/1425&ved=2ahUKEwjo1K6s5JGMAxVACRAIHeTRFIEQFnoECCYQAQ&usg=AOvVaw1tj8EIfNXI9mKJ5fq0GgGz>.